

Proaktivt motstånd istället för protest

Proaktiv är att direkt initiera lösningen. Det jag kallar proaktivt motstånd är att vara med och regera. Bli del av både beslutsfattande och genomförande.

När jag var barn berättade min far om medborgarrättsrörelsen som gjorde sit-ins i USAs sydstater under tidigt sextiotal. Svarta medborgarrättskämpar gick in på restauranger med skilda sittplatser för vita och svarta. De avskaffade apartheid genom att sätta sig på de vita platserna. De protesterade inte, de genomförde en ny ordning. De som protesterade var vita rasister och stydstatspoliserna. Dessa provocerade och försökte hindra de svarta från att med sina kroppar skapa jämlikare restauranger utan apartheid. På så sätt utnämnde stydstatspoliser och vita rasister medborgarrättskämparna till de som regerade, till de som precis infört en jämlikare ordning.

Proaktiv eller reaktiv

Proaktiv skiljer sig från att bli reaktiv, reagera mot. Reaktiv är att reagera på maktordningar. Reaktiv blir på så ett sätt att följa andra. I fungerande relationer är detta inget konstigt. Vi fungerar ihop bland annat genom att vi reagerar på varandra.

Men ifall vi blir reaktiva gentemot härskande och förtryck styr vi oss mot makten. Det är inte så mycket makten som styr oss, vi styr oss mot makten. Detta blir övertydligt med trotsiga barn, men även protest fastnar gärna i det reaktiva.

Protesten vänder sig mot. Att vara emot är att vända sig i en viss riktning. Att vara emot är att rikta sig mot. Det reaktiva vänder sig till det den är emot. Protesten dansar med sin motpart. Den dansar med genom att dansa mot sin danspartner.

Protesten inleder gärna en intim relation till det den vänder sig mot. Denna intimitet gör att protesten kan ha svårt att bryta sin närhet till härskarna. Intimitet skapar ett beroende.

Genom att stå emot något kan det reaktiva dessutom bli en stötta, ett stöd till det den står mot. Att vända sig mot är att uppmärksamma något. Protesten skänker uppmärksamhet. Att ge uppmärksamhet är att återuppliva, återskapa. Vilket innebär att protesten är med och återupplivar det den vänder sig mot.

Proaktivt motstånd blir svamprötter

Ickevåld och proaktivt motstånd riktar sig åt nya håll. De viker av i nya riktningar. Ickevåld är besläktade med svamprötter. Många svamparter bildar nät av rötter under jorden. Dessa rötter viker av, de bildar rotnölar och växer i nya riktningar. Svamprötterna är inte på väg in mot ett centrum. De är inte på väg mot något mål långt bort. Istället för att centralisera söker de nya riktningar.

Proaktivt motstånd pekar inte ut en regering eller myndighet som den egentliga aktören. När proaktivt motstånd direkt börjar genomföra förändringen sprids den politiska förändringen som ett nät av svamprötter.

Plogbillsaktioner

Det är så plogbillsaktioner sprids. På kvällen 24 november 1983 blev jag indragen i stödarbetet för Griffiss Plowshares som med smideshammare några timmar tidigare hade avrustat en jättelik B-52 bombare. De avrustade eftersom avrustning krävdes för att oskadliggöra bombplanet. Samtidigt började de med sina smideshammare bygga något bättre av flygplanet, något som kan ge mat och husrum.

Plogbillarna har tagit namnet från profetordet: De ska smida svärd till plogbillar, som finns i judendom, kristendom och islam. Plogbillar börjar direkt smida något som ger liv istället för att ta liv.

När Liz MacAlister och de andra sex i plogbillsgruppen fängslades satte sig ickevåldet i min mage. Jag begrep att det var så jag behövde arbeta. När magen lugnat ner sig frågade jag ifall jag fick vara med på nästa avrustning. Ett par månader senare blev jag inbjuden till den grupp som vi senare kom att kalla Pershing Plowshares.

I ickevåld blir motstånd och samhällsförändring samma sak. Gandhis ickevåld är proaktivt. Proaktivt motstånd blir att regera, på ett sådan sätt att det

inbjuder andra till att regera. Icke våld placerar inte demokrati uppe på en piedestal, demokrati sprids som svamprötter.

Per Herngren

4 september 2014

Utkast för Mode och Motstånd av Otto von Busch och Per Herngren (Korpen, 2016).

Proaktiv eller reaktiv

Otto: Hur undviker man att definieras av motståndaren och nästan per automatik hamna i en "anti-" position? Du talar ofta om pro-aktivt motstånd, vad innebär det att vara pro-aktiv?

Per: Proaktiv är att direkt initiera lösningen. Lösningen blir därmed inte det som ska komma sedan, det blir istället utgångspunkten. Lösningen blir medlet.

När flera av oss plogbillar började vända oss bort från protesten och nejsägandet analyserade vi de skilda dynamikerna i att vara reaktiv eller proaktiv. Att bli reaktiv är att låta motparten bestämma dagordningen. Att reagera definierar den andre som regerande, som huvudperson, som den som agerar. En protestgrupp som reagerar på Dom tillsätter Dom som regerande. Samtidigt så avsätter protestgruppen sig själv som agerande, som den som kan börja genomföra.

Dansen med motparten blir tvång

Föräldrar och barn fastnar lätt i en reaktiv dans som blir allt svårare att ta sig ur. Exempelvis då tjatiga föräldrar och trotsiga barn fångas av varandras handlande. Det reaktiva tjatandet på barnen känns hopplöst. Men samtidigt så bekräftar barnens trotsighet vem som är stor, vem som är den vuxne, den som bestämmer. Det reaktiva tappar lusten att agera.

Det proaktiva riktar istället in sig på att genomföra. Trögheten hos det reaktiva handlar mycket om vart det riktar sig. Att vara emot är att rikta sig mot. Det proaktiva öppnar upp andra riktningar. Det gör det samtidigt svårare för andra parter att hålla fast vid sin reaktiva dans. Det är besvärligt att vara reaktiv mot den som inte är reaktiv tillbaka. Ifall någon ändå envetet fortsätter övergår de till att bli stalkers eller förföljare. För att rättfärdiggöra förföljelsen så fantiserar förföljarna gärna ihop en reaktiv föreställning om att förföljelsen egentligen är offrets fel. Offret är problemet. Proaktiv är att bli befriande aktör snarare än någons motpart. Det proaktiva handlandet blir därför en möjlighet att bryta offergörandet.

Det proaktiva innebär inte att alla blir överens, men förhoppningsvis att den reaktiva låsningen tappar sitt grepp. Befrielse skapas.

Texten är utkast för boken *Mode och motstånd* av Otto von Busch och Per Herngren (Korpen, 2016).